

УДК 332.14:338.24:620.9
JEL: Q38; Q48; R11; R58
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2026-8-178-192>

ВУГІЛЬНІ ТЕРИТОРІАЛЬНІ ГРОМАДИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗЕЛЕНОГО ПЕРЕХОДУ: ВИКЛИКИ ЕКОНОМІЧНОЇ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ

© 2026 ПАТИЦЬКА Х. О., ЛИТВИН Г. П., МЕЛЬНИК В. А.

УДК 332.14:338.24:620.9
JEL: Q38; Q48; R11; R58

Патицька Х. О., Литвин Г. П., Мельник В. А. Вугільні територіальні громади України в контексті зеленого переходу: виклики економічної реструктуризації

Реалізація Європейського зеленого курсу та політики справедливого переходу актуалізує необхідність економічної реструктуризації вугільних територіальних громад України, економічний розвиток яких тривалий час був пов'язаний із функціонуванням вугледобувної промисловості. Мета статті полягає в обґрунтуванні напрямів економічної реструктуризації вугільних територіальних громад України в контексті зеленого та справедливого переходу на основі аналізу їх соціально-економічного розвитку, структурних викликів і потенціалу економічної трансформації. Використано системний, структурний, порівняльний та статистичний аналіз, методи групування, типологізації, узагальнення й графічну візуалізацію результатів дослідження. Інформаційну базу дослідження сформовано на основі офіційних статистичних даних Державної служби статистики України, відкритих даних Державної податкової служби України, Міністерства розвитку громад та територій України, стратегічних документів Європейського Союзу та матеріалів територіальних громад. Об'єктом емпіричного дослідження є вугільні територіальні громади Західного макрорегіону України. Проведено комплексний аналіз соціально-економічного стану вугільних територіальних громад, визначено рівень їхньої залежності від вугледобувної діяльності, ключові структурні диспропорції та виклики, пов'язані із зеленим і справедливим переходом. Обґрунтовано пріоритетні напрями економічної реструктуризації, спрямовані на диверсифікацію місцевої економіки, розвиток людського капіталу, підтримку підприємництва, залучення інвестицій і підвищення економічної стійкості громад. Наукова новизна полягає в удосконаленні підходів до визначення пріоритетних напрямів економічної реструктуризації вугільних територіальних громад України в умовах зеленого та справедливого переходу на основі комплексного аналізу їхніх соціально-економічних характеристик, структурних ризиків та потенціалу розвитку. Запропоновані підходи можуть бути використані органами державної влади та місцевого самоврядування під час формування політики справедливого переходу, стратегій розвитку територіальних громад, програм економічної трансформації вугільних територій та планування заходів із диверсифікації місцевої економіки.

Ключові слова: зелений перехід; справедливий перехід; вугільні територіальні громади; економічна реструктуризація; регіональний розвиток.

Рис.: 5. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 15.

Патицька Христина Олегівна – кандидат економічних наук, старший дослідник, старший науковий співробітник відділу регіональної фінансової політики, Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України (вул. Козельницька, 4, Львів, 79026, Україна)

E-mail: k_patytska@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2871-7540>

Scopus Author ID: 57221420956

Литвин Галина Петрівна – керівниця компоненту проекту «Power4 JustTransition», GIZ Україна (Львів, Україна)

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-5987-5649>

Мельник Владислав Андрійович – аспірант відділу регіональної економічної політики, Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України (вул. Козельницька, 4, Львів, 79026, Україна)

E-mail: melnyk.vlad22@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-1137-9398>

UDC 332.14:338.24:620.9
JEL: Q38; Q48; R11; R58

Patytska K. O., Lytvyn H. P., Melnyk V. A. Coal Territorial Communities of Ukraine in the Context of the Green Transition: The Challenges of Economic Restructuring

The implementation of the European Green Deal and the Just Transition policy has intensified the need for the economic restructuring of Ukraine's coal territorial communities, whose economic development has long been associated with coal mining activities. The aim of the article is to substantiate the priority directions of economic restructuring of Ukraine's coal territorial communities in the context of the green and just transition based on an analysis of their socioeconomic development, structural challenges, and economic transformation potential. The study employs a system approach, as well as structural, comparative, and statistical analysis, methods of grouping, typology, generalization, and graphical visualization of research results. The information base of the study was formed using official statistical data from the State Statistics Service of Ukraine, open data from the State Tax Service of Ukraine, the Ministry for Communities and Territories Development of Ukraine, strategic documents of the European Union, and materials provided by territorial communities. The empirical basis of the study comprises coal territorial communities of the Western Macroregion of Ukraine. The study provides a comprehensive analysis of the socioeconomic condition of coal territorial communities, identifies the degree of their dependence on coal mining activities, and determines the key structural imbalances and challenges associated with the green and just transition. Priority directions for economic restructuring aimed at diversifying local economies, developing human capital, supporting entrepreneurship, attracting investment, and strengthening the economic resilience of communities are substantiated. The scientific novelty of the study lies in improving methodological approaches to identifying priority directions for the economic restructuring of Ukraine's coal territorial communities under the conditions of the green and just transition through a comprehensive assessment of their socioeconomic characteristics, structural

risks, and development potential. The proposed approaches can be applied by national and local authorities in developing just transition policies, territorial community development strategies, programs for the economic transformation of coal regions, and measures aimed at diversifying local economies.

Keywords: green transition; just transition; coal territorial communities; economic restructuring; regional development.

Fig.: 5. Tabl.: 1. Bibl.: 15.

Patytska Khrystyna O. – PhD (Economics), Senior Research Staff Member, Senior Research Fellow of the Department of Regional Financial Policy, Institute of Regional Research named after M. I. Dolishniy of the NAS of Ukraine (4 Kozelnytska Str., Lviv, 79026, Ukraine)

E-mail: k_patytska@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2871-7540>

Lytvyn Halyna P. – Component Lead of the Power4JustTransition Project, GIZ Ukraine (Lviv, Ukraine)

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-5987-5649>

Melnyk Vladyslav A. – Postgraduate Student of the Department of Regional Economy Policy, Institute of Regional Research named after M. I. Dolishniy of the NAS of Ukraine (4 Kozelnytska Str., Lviv, 79026, Ukraine)

E-mail: melnyk.vlad22@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-1137-9398>

ВСТУП

Реалізація Європейського зеленого курсу та впровадження принципів справедливого переходу формують нові вимоги до розвитку вугільних територій України. Для територіальних громад, економіка яких історично базувалася на видобутку вугілля та пов'язаних із ним видах діяльності, викликом є збереження економічної стійкості та людського капіталу в умовах поступового згортання вуглевидобутку. В цих умовах актуалізовано питання визначення напрямів економічної реструктуризації територіальних громад, які б забезпечили їхню адаптацію до структурних змін, сприяли формуванню нових конкурентних переваг та створенню передумов для довгострокового сталого розвитку.

Незважаючи на значну увагу до проблематики справедливого переходу, питання визначення проблем і напрямів економічної реструктуризації вугільних територіальних громад України з урахуванням їхніх соціально-економічних особливостей є недостатньо дослідженими, що й зумовлює актуальність статті.

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ ТА АНАЛІЗ ПОПЕРЕДНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Європейська Комісія визначає Європейський зелений курс як стратегію зростання, в основі якої – перетворення ЄС на справедливе і процвітаюче суспільство з ресурсоефективною та конкурентоспроможною економікою. Внаслідок її впровадження до 2050 року Комісія планує досягти двох цілей: по-перше, повного припинення чистих викидів парникових газів; по-друге, «відокремлення» процесів економічного зростання від ресурсоемності економіки, тобто забезпечення економічного розвитку без пропорційного збільшення споживання природних ресурсів [1].

Одну з основних ролей у цьому контексті відіграє декарбонізація енергетичних систем, адже виробництво та використання енергії в економіці країн ЄС забезпечують понад $\frac{3}{4}$ викидів парникових газів. З огляду на різну енергетичну ємність секторів економіки та часто нерівномірність просторового розташування виробництв, навіть більше – їх концентрацію в окремих регіонах, завдання та алгоритми дій для досягнення цілей суттєво різнитимуться у територіальному вимірі. Європейська Комісія визнає, що перехід до кліматично нейтральної економіки є особливо складним для регіонів, економіка яких залежить або донедавна залежала від викопного палива чи промислової діяльності з інтенсивним викидом парникових газів, і для позначення цієї проблеми навіть вводить поняття «території, які найбільше постраждали від процесу кліматичного переходу» [2]. Тому одним із принципів Європейського зеленого курсу є *незалишення нікого позаду*, а напрямом дій – забезпечення справедливого переходу до кліматично нейтральності шляхом фінансової підтримки таких територій.

Вивчаючи підхід ЄС до підтримки територій, які найбільше постраждали від процесу кліматичного переходу, вчені наголошують на системному характері справедливого енергетичного переходу для цих територій. Його визначають як «довгостроковий технологічний та соціально-економічний процес структурних змін, що впливає на виробництво, розподіл, зберігання та використання енергії, ... водночас забезпечуючи виконання бажаних соціально-економічних функцій за допомогою декарбонізованих та відновлюваних засобів виробництва та споживання енергії, захищаючи соціальну справедливість, рівність та добробут» [3]. Як видно, мова йде не лише про перехід від традиційних джерел енергії до відновлюваних, а про

комплекс заходів, що «зачіпає» усі сектори економіки і передбачає трансформацію структури економіки регіону/громади, зміну моделей зайнятості, переорієнтацію інвестиційних потоків та модернізацію інфраструктури. Такий перехід передбачає узгодження кліматичних цілей із завданнями соціальної політики через забезпечення зайнятості та підтримку вразливих груп населення, а також тих, хто найбільше постраждає від цих змін. В цьому контексті справедливий енергетичний перехід постає як інтегрована політика структурної перебудови, що реалізується на засадах багаторівневого врядування та потребує координації між енергетичною, економічною та соціальною політиками.

Для його реалізації з 2021 року в системі інвестиційної політики на рівні ЄС діє *Механізм справедливого переходу*, метою функціонування якого є надання фінансової підтримки найбільш постраждалим регіонам і людям, а також пом'якшення негативних соціально-економічних наслідків енергетичного переходу [4].

Хоча алгоритм дій та умови фінансування в межах Механізму справедливого переходу сформовані на наднаціональному рівні ЄС, питання визначення територій, які найбільше постраждають від процесу кліматичного переходу, а також пріоритетні напрями і умови фінансування віднесені до компетенції держав-членів ЄС, регіональної та місцевої влади. Водночас, попри можливість на національному рівні диференціювати підхід до справедливого переходу у своїй країні, реалізація механізму в частині загальної організації процесу є єдиною для всіх і ґрунтується на планах справедливої трансформації країн/регіонів до 2030/2050 років, поданих державами-членами та схвалених Європейською Комісією. Наразі фінансовою підтримкою в межах Механізму справедливої трансформації охоплено 96 територій в країнах-членах ЄС [4]. Емпіричні дані свідчать, що приблизно половина територій, охоплених механізмом (близько 50–65 %), пов'язана з вугледобувною або спорідненою діяльністю.

На шляху інтеграції до ЄС Україна активно впроваджує підходи справедливої трансформації вугільних регіонів. У 2021 році, під час Конференції ООН щодо зміни клімату, (COP26), Україна приєдналася до коаліції *Powering Past Coal Alliance* і оголосила про ціль відмови від використання вугілля в електрогенерації до 2035 року. Того ж року постановою Кабінету Міністрів України №1024 від 22 вересня 2021 року схвалено Концепцію Державної цільової програми справедливої трансформації вугільних регіонів України на період до 2030 року [5], у 2025 році – саму Програму [6]. Фіксація ці-

лей України щодо розвитку вугільної генерації здійснена в Енергетичній стратегії України на період до 2050 року [7]. Зокрема, передбачено: 1) відмову від використання вугілля в електрогенерації до 2035 року; 2) відмову від використання вугілля та іншого викопного палива в промисловості до 2050 року; 3) зменшення споживання вугілля та іншого викопного палива в домогосподарствах з повним зупиненням використання до 2035 року.

Вугільна промисловість є однією з базових галузей економіки України, значною мірою забезпечуючи функціонування теплової енергетики, металургії та комунального господарства. Станом на 1 січня 2024 року на підконтрольній території України функціонувало 40 шахт різних форм власності: з них 30 займалися видобутком вугілля, одна перебувала на стадії будівництва, чотири забезпечували життєзабезпечення, а п'ять перебували в процесі ліквідації. Для порівняння, у 1991 році в Україні налічувалося 276 шахт, які сукупно видобували 193 млн т вугілля [8]. Крім того, 12 електростанцій (75 енергоблоків). Регіони і громади, на території яких вони розташовані, визначені як вугільні та, згідно з законодавчими й нормативно-правовими актами, підпадають під дію процесу справедливої трансформації. До вугільних належать близько 40 територіальних громад у Волинській, Дніпропетровській, Донецькій, Луганській, Львівській, Вінницькій, Київській, Івано-Франківській, Запорізькій та Харківській областях.

Як і в багатьох інших країнах, вугледобувна промисловість України є системоутворюючою галуззю для вугільних регіонів і громад, але перебуває у стані глибокої структурної трансформації, зумовленої економічними, екологічними та технологічними викликами [6].

По-перше, тривалим скороченням видобутку вугілля, передовсім на державних шахтах. Якщо у 2015 році державні підприємства видобули 6,1 млн т вугілля, то у 2022 році – 2,2 млн т вугілля (на 60% менше, ніж у 2021 році), у 2023 році – лише 1,8 млн т. Примітно, що діяльність приватних вуглевидобувних підприємств навіть в таких умовах є відносно стабільною (24,1 млн т у 2023 році, що на 200 тис. т більше порівняно з показником 2021 року).

По-друге, довгостроковим зниженням попиту на вугілля: загальне споживання скоротилося зі 193 млн т у 1991 році до 39 млн т у 2020 році, а у 2021 році – 29,4 млн т.

По-третє, скороченням зайнятості: на вугільних підприємствах державної форми власності у 2023 році працювало близько 15 тис. осіб, причому за останні п'ять років чисельність зайнятих

тут зменшилася на 16 тис. осіб. У приватному секторі зайнятість також знизилася – до 6 тис. осіб. Це свідчить про поступову втрату галуззю ролі основного роботодавця. Щодо підприємств теплогенерації, до повномасштабного вторгнення РФ в Україну тут працювало 18,4 тис. працівників. В умовах окупації трьох електростанцій (забезпечували 40% загальної потужності вугільних теплоелектростанцій) та постійних ракетних обстрілів енергетичної системи (навесні 2024 року було пошкоджено 70% теплової генерації), кількість працівників також зменшилася.

По-четверте, погіршенням фінансового стану вуглевидобувних підприємств, передовсім державної форми власності. Бюджетна підтримка у 2023 році (2,8 млрд грн) була спрямована переважно на поточні витрати – оплату праці та утримання об'єктів, а не на розвиток та оновлення матеріально-технічної бази. На цьому тлі кредиторська заборгованість зросла і станом на 2024 рік перевищила 38 млрд грн.

По-п'яте, проблемою зношеності виробничо-інфраструктурної бази: 2/3 стаціонарного обладнання державних шахт відпрацювало нормативний строк експлуатації, а інвестиції у його модернізацію фактично відсутні (за кошти державного бюджету фінансування здійснювалося лише у 2018–2019 роках і було у 4,5 раза меншим за мінімально необхідні обсяги).

Вплив занепаду галузі є комплексним і охоплює кілька рівнів. По-перше, він стосується працівників вугледобувних підприємств та їхніх домогосподарств. По-друге, це зачіпає висококваліфікованих працівників теплової енергетики, зайнятість яких також залежить від функціонування вугільного сектора. По-третє, це відображається на фінансовій спроможності місцевих бюджетів, для яких такі підприємства є важливим джерелом надходжень. Нарешті, вугільні підприємства формують не лише прямі, а й непрямі ефекти, впливаючи на ширший локальний ринок праці та доходи населення.

МЕТА ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою дослідження є обґрунтування напрямів економічної реструктуризації вугільних територіальних громад України в контексті зеленого та справедливого переходу на основі аналізу їх соціально-економічного розвитку, структурних викликів і потенціалу економічної трансформації.

На прикладі вугільних громад Західного макрорегіону України – тих, на території яких функціонують або функціонували вугледобувні підприємства та об'єкти теплової генерації – проведено

аналіз вихідних умов економічної реструктуризації у контексті енергетичного переходу. На відміну від загального процесу декарбонізації, тут перехід відбувається в умовах високої залежності локальної економіки від вуглецево-інтенсивних видів діяльності. Це означає, що зелений перехід у таких громадах вимагає не лише заміщення енергетичних джерел, а передусім глибокої структурної перебудови місцевої економіки, трансформації зайнятості, зміни джерел формування доходної бази бюджетів тощо.

Вибір громад зумовлений кількома обставинами. Вони представляють тип вугільних територій, що перебувають у фазі поступового згортання галузі, яка й досі впливає на місцеву економіку та зайнятість. На відміну від значної частини східних вугільних регіонів, ці громади функціонують у стабільнішому безпековому середовищі, що дає змогу простежити саме структурні, а не воєнні чинники трансформації. Крім того, станом на 2026 рік більшість громад уже інтегрована в процеси справедливого переходу в Україні – їх розглядають як пілотні території для впровадження цих підходів.

Методологічною основою дослідження є системний і комплексний підхід до аналізу процесів економічної реструктуризації територіальних громад в умовах зеленого та справедливого переходу. У роботі використано методи структурного та порівняльного аналізу – для оцінювання особливостей соціально-економічного розвитку вугільних територіальних громад; статистичного аналізу – для дослідження показників демографічного розвитку, ринку праці, структури економіки, фінансової спроможності громад та діяльності підприємств; метод груповання і типологізації – для класифікації територіальних громад за рівнем залежності від вугільної промисловості; графічний метод – для візуалізації результатів дослідження; метод узагальнення – для обґрунтування пріоритетних напрямів економічної реструктуризації вугільних територій.

Інформаційну базу дослідження сформовано на основі офіційних статистичних даних Державної служби статистики України, інформаційно-аналітичних матеріалів Міністерства розвитку громад та територій України, даних територіальних громад, програмних документів щодо зеленого та справедливого переходу, а також стратегічних документів Європейського Союзу та міжнародних організацій.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

До складу вугільних громад Західного макрорегіону України входять 11 територіальних громад з трьох областей – Львівської (сім громад Шеп-

тицького району формують вугільний мікрорегіон Львівської області), Волинської (три громади формують Волинський вугільний мікрорегіон) та Івано-Франківської (Бурштинська громада) (рис. 1, табл. 1).

Очевидною є територіальна концентрація вуглевидобувної діяльності у зоні покладів вугілля – Львівсько-Волинському вугільному басейні. Усі, крім Бурштинської громади Івано-Франківської області, на території якої функціонує тепла електростанція, розташовані в цій зоні. У Волинській області вуглевидобувна діяльність зосереджена навколо функціонування ДП «Волиньвугілля», у Львівській області – ДП «Львіввугілля».

Окрім шахт, у структурі економіки – транспортні, ремонтні, будівельні, освітні, медичні та інші підрозділи, пов'язані з функціонуванням вугледобувних підприємств. Це свідчить, що сфера вуглевидобування є ядром економіки громад і генерує мультиплікативні ефекти зайнятості та доходів.

Порівнюючи громади за ознакою наявності на території підприємств сфери вуглевидобутку, чітко простежується їхня функціональна диференціація. Нововолинська та Шептицька громади є центрами розвитку вугільної галузі у своїх регіонах і вугільними мікрорегіонами. На території Литовезької, Поромівської, Белзької та Сокальської громад розташовані шахти та відокремлені підрозділи. Окрему групу формують громади, де

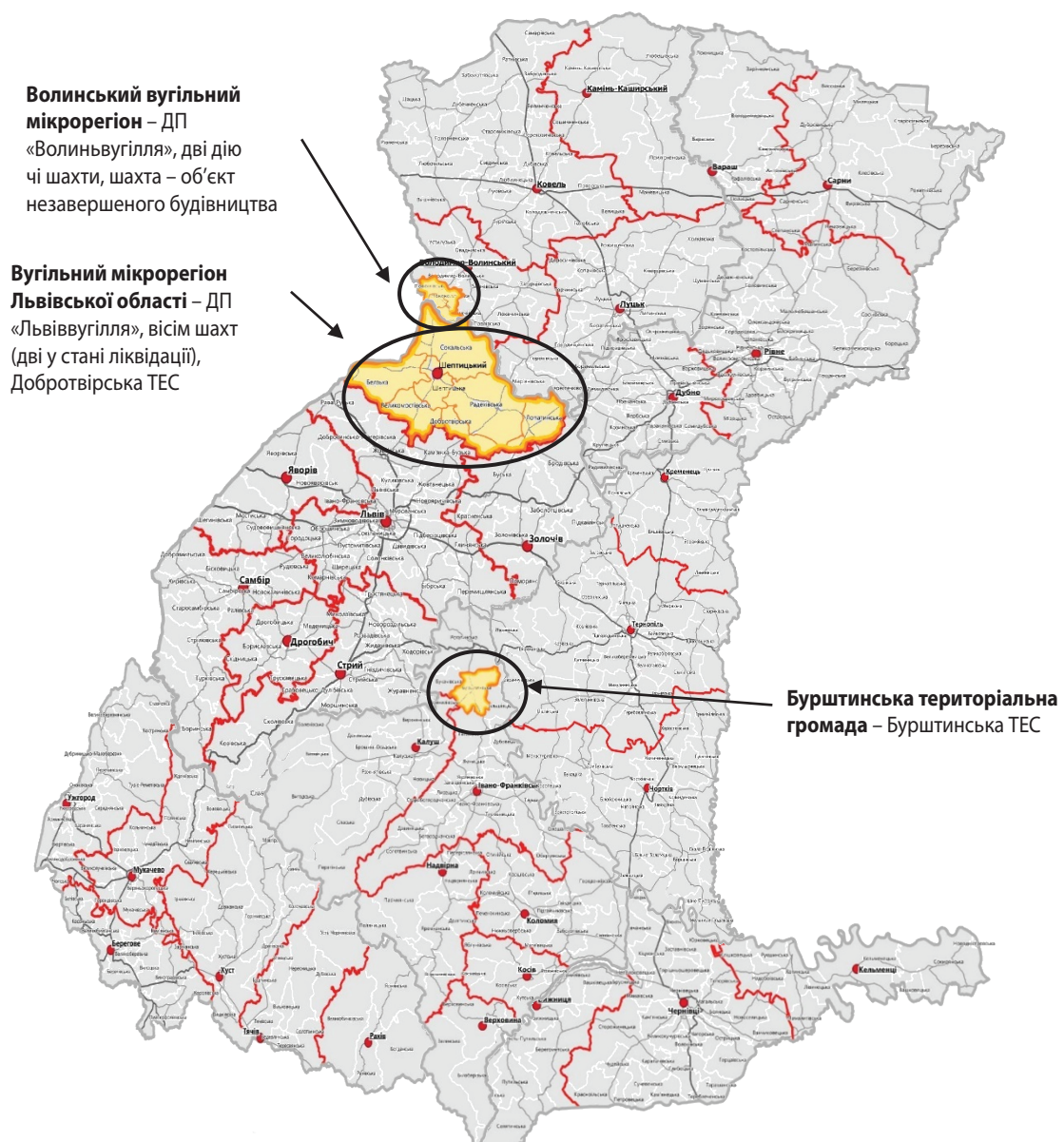

Рис. 1. Розташування вугільних громад у Західному макрорегіоні України

Джерело: авторська розробка.

Характеристика вугільних територіальних громад Західного макрорегіону України

Назва територіальної громади	Область	Населення, 2025, осіб	Площа громади, кв. км	Наявність плану справедливої трансформації регіону	Наявність підприємств вугільної генерації на території громади	Вид діяльності підприємств вугільної генерації на території громади
1	2	3	4	5	6	7
Нововолинська міська	Волинська	47363	75,2	План дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року	ДП «Волиньвугілля»	Добування кам'яного вугілля
					ВП «Волиньвантажтранс» ДП «Волиньвугілля»	Технічне обслуговування та ремонт АЗ
					ВП «Шахта № 9 «Нововолинська» ДП «Волиньвугілля» (офіс)	Видобуток рядового вугілля
Литовезька сільська	Волинська	3420	124,0	План дій зі справедливої трансформації Волинського вугільного мікрорегіону Волинської області на період до 2030 року	ВП «Шахта «Бужанська» ДП «Волиньвугілля» (офіс)	Видобуток рядового вугілля
Поромівська сільська		5413	108,6		ВП «Шахта № 9 «Нововолинська» ДП «Волиньвугілля» (поле шахти)	Видобуток рядового вугілля
					ВП «Шахта «Бужанська» ДП «Волиньвугілля» (поле шахти)	Видобуток рядового вугілля
Белзька міська	Львівська	12477	464,5	План дій зі справедливої трансформації вугільного мікрорегіону Львівської області на період до 2030 року	ДП «Буддирекція»	Добування кам'яного вугілля; будівництво житлових і нежитлових будівель, діяльність у сфері інжинірингу, геології та геодезії
					ДП «Передпускова дирекція шахти № 10 «Нововолинська» / об'єкт незавершеного будівництва «Шахта №10 «Нововолинська» ДП «Волиньвугілля»	Будівництво інших споруд, видобуток рядового вугілля
					ВП «Шахта «Степова» ДП «Львіввугілля»	Видобуток рядового вугілля
Великомостівська міська	Львівська	14610	314,5	План дій зі справедливої трансформації вугільного мікрорегіону Львівської області на період до 2030 року	-	-
Лопатинська селищна		9958	410,0		-	-
Радохівська міська		31491	708,6		-	-
Сокальська міська		45126	676		ВП «Шахтоспецмонтажноналаджувальне управління» ДП «Львіввугілля»	Електромонтажні роботи, установлення та монтаж машин

Закінчення табл. 1

1	2	3	4	5	6	7
					ВП «Вуглезбут» ДП «Львіввугілля»	Технічні випробування та дослідження
					ВП «Оздоровчо-лікувальний комплекс «Ровесник» ДП «Львіввугілля»	Охорона здоров'я
					ПАТ «Львівська вугільна компанія»	Виробництво продуктів нафтоперероблення
					ВП «Вантажно-транспортне управління» ДП «Львіввугілля»	Вантажний залізничний транспорт
					ВП «Монтажно-прохідницьке управління» ДП «Львіввугілля»	Будівельні роботи
					ВП «Червоноградське спецуправління з гасіння териконів і рекультивації зеель» ДП «Львіввугілля»	Допоміжні послуги у сфері добування інших корисних копалин та розроблення кар'єрів
Шептицька міська		78583	228,1		ВП «Управління «Західвуглепостач» ДП «Львіввугілля»	Оптова торгівля машинами й устаткуванням для добувної промисловості та будівництва
					ВП «Управління «Західвуглепромсанекологія» ДП «Львіввугілля»	Технічні випробування та дослідження
					ВП «Червоноградський учбово-курсовий комбінат» ДП «Львіввугілля»	Професійно-технічна освіта
					ВП «Шахта «Великомостівська» ДП «Львіввугілля»	Видобуток рядового вугілля
					ВП «Шахта «Межирічанська» ДП «Львіввугілля»	Видобуток рядового вугілля
					ВП «Шахта «Червоноградська» ДП «Львіввугілля»	Видобуток рядового вугілля
					ВП «Шахта «Лісова» ДП «Львіввугілля»	Видобуток рядового вугілля
					ДП «Шахта «Зарічна»	Видобуток рядового вугілля
					ВП «Шахта «Відродження» ДП «Львіввугілля»	Видобуток рядового вугілля
					ПрАТ «Шахта «Надія»	Видобуток рядового вугілля
Доброутвірська селищна		10251	199,0		ВП «Доброутвірська ТЕС» АТ «ДТЕК Західенерго»	Виробництво електроенергії
Бурштинська міська	Івано-Франківська	21863	201,8	Відсутній	ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК Західенерго»	Виробництво електроенергії

Джерело: на основі даних Державної служби статистики України.

розміщені об'єкти теплової генерації (Доброутвірська, Бурштинська), залежність яких пов'язана не з видобутком, а зі споживанням вугілля. Великомошівська, Радехівська та Лопатинська громади, попри відсутність на їхній території вугільних підприємств та полів шахт, в різній мірі є залежними від розвитку вугільної галузі через зайнятість жителів на вуглевидобувних підприємствах та/або розвиток в межах однієї адміністративної одиниці і наявні економічні взаємозв'язки. З огляду на це, політика справедливого переходу не може обмежуватися підтримкою лише тих громад, де безпосередньо розташовані вугледобувні підприємства або об'єкти теплової генерації. Вона має враховувати всю систему просторово-економічних зв'язків, сформованих навколо галузі, включаючи громади з непрямою залежністю. Інакше існує ризик недооцінки масштабів соціально-економічних наслідків трансформації та формування «прихованих зон вразливості», які не потрапляють у фокус державної підтримки.

Залежність територіальних громад від вугледобувної галузі має системний характер і проявляється не лише у виробничій сфері, а й у соціально-економічних, демографічних та екологічних процесах. Вона охоплює зайнятість і доходи населення, формування бюджетів громад, стан і специфіку інфраструктури, стан

довкілля, своєрідність поведінки суб'єктів економіки на місцевому ринку, формуючи комплекс взаємопов'язаних ризиків. Подібний підхід до розуміння вугільних регіонів як системно вразливих територій підтверджено в дослідженнях умов розвитку вугільних регіонів ЄС [9; 10]. При цьому встановлено, що регіони, визнані найбільш уразливими до енергетичного переходу, вже в його активній фазі характеризуються наявністю соціально-економічних проблем розвитку. Це дає підстави розглядати вугільні громади як території з попередньо сформованою структурною вразливістю і, відповідно, актуалізує необхідність перевірки того, наскільки подібні закономірності проявляються в умовах України.

Акцентуємо увагу на двох основних викликах, з якими стикаються вугільні громади Західного макрорегіону України в умовах енергетичного переходу.

1. *Зниження фінансової спроможності внаслідок скорочення діяльності вугледобувних підприємств, які переважно належать до бюджетоформуючих суб'єктів економіки у громадах розташування / реєстрації*

Залежність територіальних громад Західного макрорегіону України від вугледобувної галузі є неоднорідною і зумовлена різним рівнем економічного розвитку (рис. 2) та ступенем диверсифікації місцевої економіки (рис. 3).

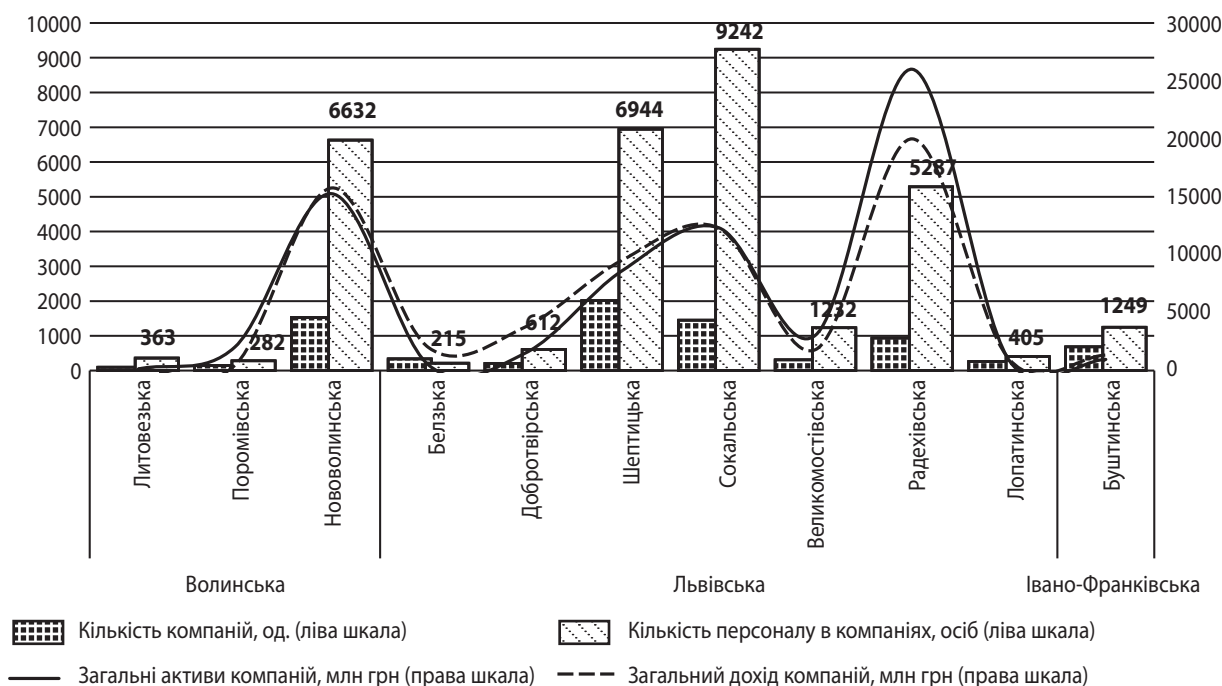

Рис. 2. Порівняння кількості компаній, їх активів і загальних доходів, а також кількості персоналу в них у територіальних громадах Західного макрорегіону України

Джерело: на основі даних Clarity Hromada.

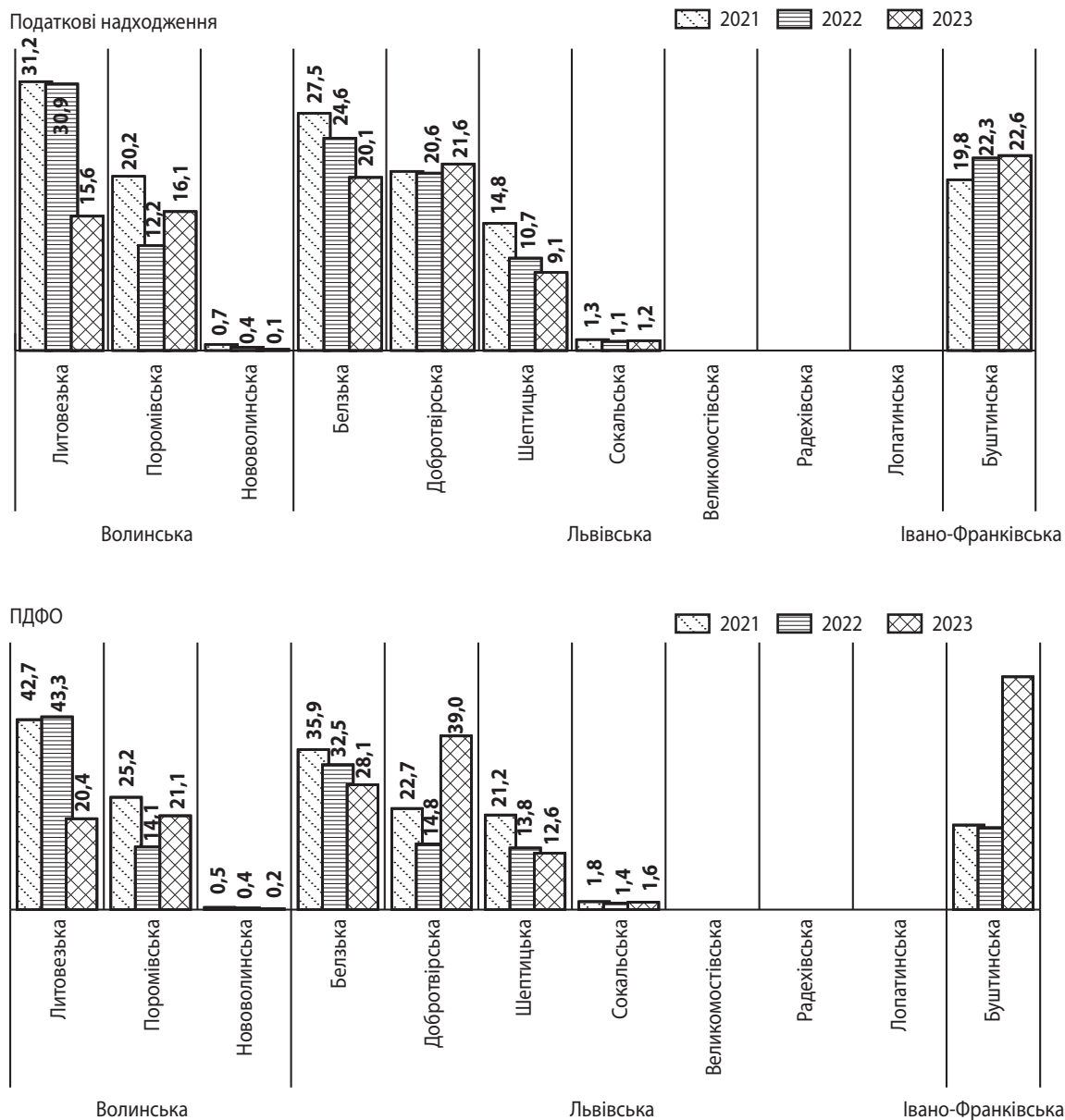

Рис. 3. Частка податкових надходжень від діяльності підприємств вугледобування та теплової енергетики у податкових доходах бюджетів територіальних громад Західного макрорегіону України, %

Джерело: на основі даних Державного веб-порталу бюджету для громадян Open Budget.

У Волинському вугільному мікрорегіоні найбільш вразливими є Литовезька та Поромівська сільські громади. Варто звернути увагу на обмежений демографічний потенціал цих громад (3–5 тис. жителів), невелику площу кожної та історичну спрямованість центрально-периферійних зв'язків на території вугільного мікрорегіону поза межами цих громад – на місто Нововолинськ як економічний і соціальний центр території. З огляду на це, можна припустити, що одним з важливих важелів формування і Литовезької, і Поромівської територіальних громад в умовах реформи адміністративно-територіального устрою на базовому рівні була наявність потужних суб'єктів

господарювання, які, внаслідок сплати податків до місцевих бюджетів, сприяли достатньому рівню їх фінансової спроможності.

Що важливо, станом на 2021 рік майже 1/3 податкових надходжень до бюджетів кожної з громад забезпечували підприємства вугледобутку, що чітко вказує на бюджетотворювальну роль останніх. Звичайно, за час розвитку як окремих адміністративно-територіальних формувань обидві громади мали змогу сприяти позитивним змінам економічного становища, стимулювати диверсифікацію економіки та розвиток ринку праці. Однак вплив вугільних підприємств

на місцеві бюджети, хоча і зменшився, є значним (15,6% податкових платежів у Литовезькій та 16,1% у Поромівській громаді). Нововолинська міська громада, попри розвиток міста Нововолинська як центру вуглевидобутку на Волині, зберігає статус економічного центру мікрорегіону та характеризується більш диверсифікованою структурою господарства й незначним рівнем залежності бюджету від вугільних підприємств. Це зумовлено дією Закону України «Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на території пріоритетного розвитку у Волинській області» №2354-III від 5 квітня 2001 року, відповідно до якого на території міста Нововолинська та селища Благодатне (Жовтнєве) протягом 20 років діяв спеціальний режим інвестиційної діяльності. Залучення нових підприємств у межах політики пріоритетного розвитку дало змогу значною мірою компенсувати втрату податкових надходжень від вугільної галузі та зменшити рівень фіскальної залежності.

У вугільному мікрорегіоні Львівської області вплив скорочення галузі на фінансову спроможність громад також є неоднорідним, однак має іншу природу. На відміну від Волинського мікрорегіону, тут територіальні громади сформовані навколо чітко визначених адміністративних центрів (Белз, Великі Мости, Сокаль, Шептицький, Радехів), які мають порівняно більший демографічний потенціал та площу території, та на основі історично сформованих просторово-функціональних зв'язків.

Залежність від вугледобування у громадах проявляється через належність до єдиного ринку праці, міжтериторіальні виробничі зв'язки та формування доходів населення. Однак, попри відносно вищий рівень диверсифікації економіки та наявність сформованих центрів розвитку, вугільні громади мікрорегіону Львівської області також є чутливими до процесів трансформації галузі. У громадах, де розміщені вугільні підприємства, така залежність має прямий фіскальний вимір (Белзька – 20,1% податкових надходжень до бюджету громади, Червоноградська – 12,6%, Сокальська – 1,2%). В громадах, де такі підприємства відсутні (Великомостівська, Радехівська, Лопатинська), залежність проявляється опосередковано – через функціонування спільного ринку праці та виробничо-економічні зв'язки з центрами вугледобування. Це свідчить про те, що навіть за відсутності безпосередньої галузевої спеціалізації вплив вугледобувної діяльності поширюється на ширший просторовий ареал.

У громадах, пов'язаних із тепловою генерацією – Добротвірській та Бурштинській, понад

1/5 податкових надходжень до місцевих бюджетів сформовано великими енергогенеруючими підприємствами компанії ДТЕК. Зменшення використання вугілля призводить до ризиків зниження податкових надходжень до бюджетів, що за характером подібні до вугледобувних територій, але зумовлені іншим типом галузевої спеціалізації.

Для розуміння рівня фінансової спроможності бюджетів аналізованих територіальних громад, а отже, і ризику, яким супроводжується їх зниження в умовах скорочення діяльності вугледобувних підприємств, порівнюємо їх між собою та з середніми значеннями за показником податкових надходжень на одного жителя по громадах регіонів, в яких такі громади розташовані (рис. 4).

Порівнюючи обсяги податкових надходжень до бюджетів вугільних територіальних громад у розрахунку на одну особу, помітним є відставання усіх (за винятком Бурштинської територіальної громади) громад від середніх значень у регіонах їх розташування. Це свідчить про те, що такі громади загалом не характеризуються достатнім рівнем фінансової спроможності, оскільки навіть досягнення середнього по області рівня не означає достатності бюджетних ресурсів, а лише відображає усереднений показник, сформований, зокрема, за рахунок більш розвинених територій. Тому такі позиції вугільних громад в рейтингах громад регіонів вказують на обмежений економічний потенціал і неспроможність конкурувати з провідними територіальними громадами регіону за обсягами податкових надходжень.

Навіть у випадку Бурштинської громади, яка характеризується податковими надходженнями до місцевого бюджету на особу значно вищими, ніж середні по області, слід враховувати, що понад п'яту частину податкових доходів її бюджету забезпечує Бурштинська ТЕС. А концентрація податкових надходжень у межах одного підприємства підвищує чутливість бюджету до трансформації енергетичного сектору.

2. Виклик трансформації локальних ринків праці, що сформувалися і розвинулися під впливом домінування вугледобувної галузі.

Концентрація зайнятості у вугільній та енергетичній галузях і суміжних видах діяльності зумовлює формування вузькоспеціалізованої професійно-кваліфікаційної структури ринків праці вугільних громад, в основі якої – шахтарі та енергетики. У разі скорочення діяльності вугільних та енергетичних підприємств актуалізується ризик масового вивільнення таких працівників, що супроводжуватиметься загрозами тривалого безробіття, зниженням доходів населення та по-

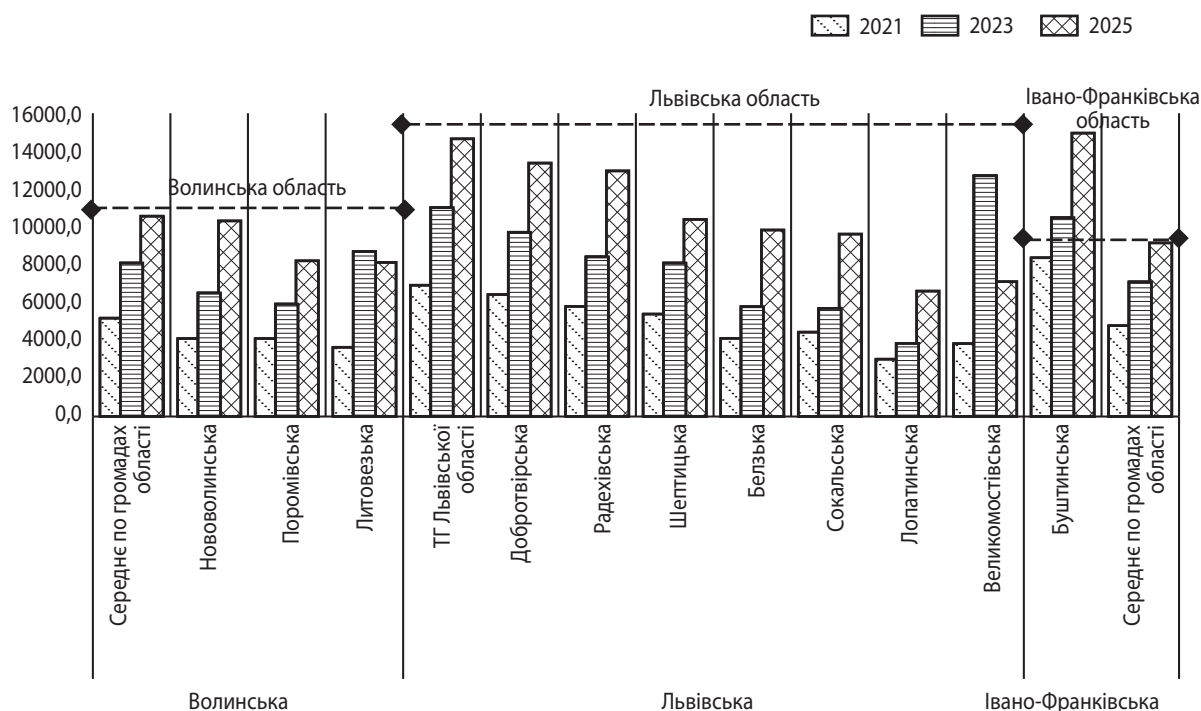

Рис. 4. Порівняння податкових доходів бюджетів вугільних територіальних громад Західного макрорегіону України, грн/особу, 2021, 2023, 2025 рр.

Джерело: на основі даних Державного веб-порталу бюджету для громадян Open Budget.

силенням соціальної вразливості жителів громад. Як приклад, зайнятість у сфері добувної діяльності та розроблення кар'єрів на території Львівської області природно зосереджена в зоні залягання покладів вугілля і його видобування – у вугільному мікрорегіоні Львівської області, де зайнято 76,4% працівників сфери у регіоні [11].

В розрізі громад критично високою є частка зайнятих у вугледобувній сфері у Литовезькій та Поромівській громадах, де вона перевищує 70%, а також у Белзькій (51,8%), Добротвірській (32,5%) та Шептицькій (30,2%) (рис. 5).

Такий рівень концентрації фактично означає, що значна частина зайнятого населення прямо або

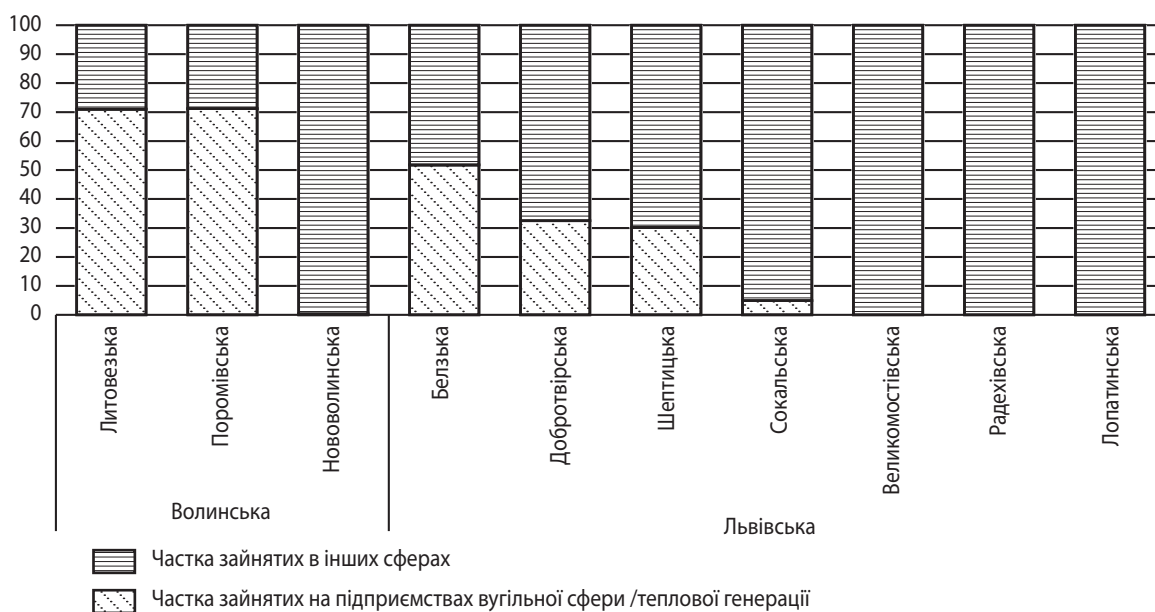

Рис. 5. Частка зайнятих на підприємствах вугільної сфери та теплової генерації у сукупній кількості зайнятих у вугільних територіальних громадах Західного макрорегіону України, 2023 р.

Джерело: на основі даних Clarity Hromada.

опосередковано пов'язана з діяльністю вугледобувних підприємств, що формує монофункціональний або слабо диверсифікований локальний ринок праці. Залежність ринку праці інших громад (зокрема Великомоствівської) від вугледобування не відображається на графіку через відсутність на їх території підприємств-роботодавців. Але де-факто така залежність є, оскільки значна частина мешканців цих громад працює на підприємствах, розташованих у сусідніх територіальних громадах.

З другого боку, вплив функціонування вугледобувного сектору на зайнятість не обмежується лише прямими робочими місцями на підприємствах. Він проявляється через непрямі ефекти, пов'язані з діяльністю суміжних галузей (транспорт, ремонт автотранспортних засобів, постачання ресурсів, сфера послуг), а також індуковані ефекти, зумовлені витратами доходів працівників. Це означає, що реальний масштаб залежності ринку праці від вугледобувної галузі є значно ширшим, ніж може бути зафіксовано за показниками прямої зайнятості.

Як свідчать результати оцінки ефектів функціонування галузі у межах вугільного мікрорегіону Львівської області, вугільна галузь прямо чи опосередковано впливає на формування близько 11 тис. робочих місць, зокрема приблизно 500 робочих місць утворено внаслідок закупівлі товарів і послуг з цих підприємств (непрямі ефекти) та понад 230 місць – завдяки витратам доходів зайнятих на вугільних підприємствах (індуковані ефекти) [11]. Це означає, що кожне робоче місце у вугледобувній сфері генерує додаткову зайнятість у суміжних секторах і сфері послуг. Відповідно, скорочення діяльності підприємств матиме мультиплікативний ефект, поширюючись не лише на шахтарів, а й на зайнятих у суміжних та обслуговуючих видах діяльності.

Описані дисбаланси – бюджетного забезпечення та розвитку ринку праці – є лише частиною ширшого комплексу структурних проблем, що визначають вразливість вугільних громад. Процеси справедливої трансформації виходять за межі видобутку вугілля та генерації енергії, охоплюючи транспорт, сферу послуг, соціальну інфраструктуру й інші сегменти економіки. Наприклад, втрата фінансової спроможності громад є похідною від бюджетоформуючого характеру вугледобувних та енергогенеруючих підприємств для громад, на території яких вони розташовані. Ці підприємства тривалий час забезпечували значну частку доходів місцевих бюджетів, тоді як їх функціонування супроводжувалося поступовим накопиченням системних диспропорцій у розвитку: збитковіс-

тю й залежністю від державної фінансової підтримки, високим рівнем зношеності матеріально-технічної бази тощо. Крім того, вугільні території за соціально-економічними характеристиками значною мірою відповідають типу старопромилових регіонів, для яких притаманні інституційна інерційність, обмежена відкритість до нових видів економічної діяльності та низька інвестиційна привабливість. Такі території характеризуються низьким рівнем підприємницької активності та обмеженою адаптивністю населення до структурних змін, що об'єктивно ускладнює процеси економічної диверсифікації.

Щодо розвитку ринку праці, проблематика його трансформації не обмежується лише зайнятістю шахтарів чи працівників енергетичного сектору. Вона має значно ширший соціальний вимір, охоплюючи різні групи населення, зокрема молодь та жінок. З огляду на те, що вугледобувні підприємства традиційно орієнтовані переважно на чоловічу зайнятість, локальні ринки праці характеризуються гендерними диспропорціями та обмеженими можливостями працевлаштування для жінок. Відсутність альтернативних сфер зайнятості та професійної реалізації сприяє відтоку молодого населення, що підсилює демографічні ризики та знижує потенціал довгострокового розвитку громад. Це суттєво ускладнює ідентифікацію повного кола суб'єктів, що зазнають впливу трансформації, а відтак – формування адресних заходів підтримки. Тому політика справедливого переходу у вугільних громадах має мати комплексний характер, адже йдеться про взаємопов'язані структурні зміни, що виходять за межі галузевого виміру.

На практиці реалізація політики справедливого переходу перебуває на етапі становлення. Станом на II півріччя 2026 року процес формування і затвердження планів дій зі справедливої трансформації в Україні триває. У Західному макрореґіоні лише Бурштинська територіальна громада не є об'єктом плану дій, щодо решти – відбувається реалізація таких стратегічних документів. Очевидно, що масштаби фінансування справедливого переходу вугільних громад в Україні не є і не будуть у найближчому майбутньому порівнюваними з обсягами залучених ресурсів в межах дії Механізму справедливого переходу ЄС. Однак аналіз стану реалізації Плану дій зі справедливої трансформації вугільного мікрореґіону Львівської області на період до 2030 року [11], який був затверджений наприкінці 2024 року, дає змогу констатувати позитивні результати: розпочато реалізацію ½ проєктів завдяки залученню 2,1 млрд грн, з яких 88% обсягу фінансування становить міжнародна технічна допомога та приватні інвестиції [12; 13].

Важливою умовою ефективності планів справедливої трансформації є врахування специфіки впливу вугільної сфери на розвиток територій в розрізі адміністративно-територіальних формувань базового рівня, адже соціально-економічні ефекти занепаду галузі локалізуються саме на рівні територіальних громад [14; 15]. Це зумовлено кількома системними чинниками. По-перше, різним ступеням економічної вразливості громад: як показує проведений аналіз, масштаби фіскальної залежності та концентрації зайнятості суттєво відрізняються, що потребує принципово різних інструментів трансформації. По-друге, асиметрією інституційної спроможності громад у розробленні та реалізації проєктів, зокрема в частині підготовки інвестиційних пропозицій і залучення фінансування. По-третє, часовим лагом між скороченням діяльності вугледобувних підприємств і формуванням альтернативних джерел економічного зростання, що підсилює ризики втрати фінансової спроможності та деградації ринку праці.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи, проведений аналіз підтверджує, що вугільні територіальні громади Західного макрорегіону України характеризуються структурною залежністю від вугледобувної та енергогенерувальної діяльності. Вплив трансформації має просторово диференційований характер: він поширюється не лише на громади розташування підприємств, а й на території з опосередкованою залежністю через ринок праці та міжтериторіальні економічні зв'язки. Аналіз проблем економічної реструктуризації територіальних громад в умовах справедливого переходу дав змогу виявити такі тенденції:

по-перше, системний характер впливу вугледобувних підприємств на фінансову спроможність громад – він є наслідком сплати значної частки податкових надходжень до місцевих бюджетів обмеженим колом бюджетоформуючих підприємств. Навіть за умов часткової диверсифікації економіки зберігається залежність місцевих бюджетів від функціонування вугледобувних і енергогенеруючих підприємств, що підвищує їх чутливість до структурних змін у галузі;

по-друге, сформованість локальних ринків праці під впливом домінування вугледобувної галузі та з високим рівнем галузевої концентрації зайнятості. Реальний масштаб залежності є значно ширшим за рахунок непрямих та індукованих ефектів, що поширюються на суміжні види діяльності та сферу послуг;

по-третє, аргументовано, що в Україні сформовано базове інституційне підґрунтя для реалі-

зації політики справедливого переходу, зокрема через розроблення планів дій на рівні вугільних мікрорегіонів. Водночас ефективність їх реалізації залежить від рівня готовності громад до процесу трансформації, інституційної спроможності органів місцевого самоврядування та наявності часового лагу між згортанням галузі і періодом нарощення економічного потенціалу території.

З урахуванням виявлених особливостей, напрями трансформації вугільних територіальних громад мають формуватися за принципом диференційованого підходу залежно від типу та глибини їх галузевої залежності і передбачати:

- ✦ диверсифікацію локальної економіки шляхом стимулювання розвитку несировинних секторів (переробної промисловості, логістики, креативних індустрій, сфери послуг), а також підтримки малого і середнього підприємництва;
- ✦ трансформацію ринку праці, що включає розвиток професійно-технічної освіти, реалізацію програм перекваліфікації шахтарів і працівників енергетики з урахуванням потреб регіонального ринку праці, розвиток нових форм зайнятості, в тому числі орієнтованих на молодь і жінок;
- ✦ трансформацію енергетичної спеціалізації громад, зокрема переорієнтацію територій теплової генерації на нові енергетичні моделі на основі відновлюваних джерел енергії, розвиток енергосервісних і енергоефективних технологій та використання наявної інфраструктури для нових видів діяльності;
- ✦ зміцнення фінансової спроможності громад через розширення дохідної бази місцевих бюджетів, інтеграцію проєктів трансформації у систему управління публічними інвестиціями та залучення міжнародної технічної допомоги і приватних інвестицій;
- ✦ інституційне забезпечення процесу трансформації, що передбачає розширення охоплення територій планами справедливої трансформації, посилення інституційної спроможності громад до підготовки та реалізації проєктів, а також забезпечення координації між державним, регіональним і місцевим рівнями управління;
- ✦ створення умов для утримання та відтворення людського капіталу, розвиток соціальної інфраструктури, підвищення якості життя населення та зменшення гендерних диспропорцій на ринку праці. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. The European Green Deal. COM/2019/640 final // European Commission. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52019DC0640>
2. Regulation (EU) 2021/1056 of the European Parliament and of the Council of 24 June 2021 establishing the Just Transition Fund. PE/5/2021/REV/1. OJ L 231, 30.6.2021, pp. 1–20 // EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/1056/oj/eng>
3. García-García P., Carpintero O., Buendía L. Just energy transitions to low carbon economies: A review of the concept and its effects on labour and income. *Energy Research & Social Science*. 2020. Vol. 70. P. 101664. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.erss.2020.101664>
4. JustTransitionMechanism–Performance//European Commission. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/performance-and-reporting/programme-performance-statements/just-transition-mechanism-performance_en
5. Концепція Державної цільової програми справедливої трансформації вугільних регіонів України на період до 2030 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 22.09.2021 № 1024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1024-2021-%D0%BF#n11>
6. Державна цільова програма справедливої трансформації вугільних регіонів України на період до 2030 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 18.06.2025 № 711. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/711-2025-%D0%BF#Text>
7. Енергетична стратегія України на період до 2050 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.04.2023 № 373-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/373-2023-%D1%80#Text>
8. Справедлива трансформація // Асоціація вугільних громад України. 13 березня 2024 року. URL: <https://accu.in.ua/spravedlyva-transformatsiia>
9. Vrontisi Z., Charalampidis I., Fragkiadakis K., Florou A. Towards a just transition: Identifying EU regions at a socioeconomic risk of the low-carbon transition. *Energy and Climate Change*. 2024. Vol. 5. P. 100129. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.egycc.2024.100129>
1. EU support to coal regions. Limited focus on socio-economic and energy transition. ECA special report pursuant to Article 287(4), second subparagraph, TFEU. Special report 22. 2022 // European Court of Auditors. URL: <https://op.europa.eu/webpub/eca/special-reports/support-coal-regions-22-2022/en/>
10. План дій зі справедливої трансформації вугільного мікрорегіону Львівської області на період до 2030 року : Розпорядження начальника ЛОДА від 15.10.2024 № 1095/0/5-24BA. URL: <https://drive.google.com/file/d/1EjM4f407LeJsQFPM0pJqcbtt-sToAS43/view>

11. Понад 2 млрд грн інвестицій: на Львівщині підбили проміжні підсумки трансформації вугільного регіону // ЛОДА. 15 квітня 2026 року. URL: <https://www.facebook.com/LvivskaODA/posts/pfbid02WSGSiEHUT1RaGE1Zn92nPZh1yAwsFhtEK24C5ChcG6Y7Wo2KXTPBQ4tXxkhQiN1VI>
12. Моніторинг виконання Плану дій зі справедливої трансформації вугільного мікрорегіону Львівської області // Аналітичний портал Львівщини. URL: <https://apl.loda.gov.ua/portal/apps/sites/#/site>
13. Coenen L., Campbell S., Wiseman J. *Regional Innovation Systems and Transformative Dynamics: Transitions in Coal Regions in Australia and Germany*. Springer International Publishing, 2018. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-319-71661-9_10
14. Alves Dias P., Kanellopoulos K., Medarac H., Kapetaki Z., Miranda Barbosa E., Shortall R., Czako V., Telsnig T., Vazquez Hernandez C., Lacal Arantegui R., Nijs W., Gonzalez Aparicio I., Trombetti M., Mandras G., Peteves E., Tzimas E. *EU coal regions: opportunities and challenges ahead*. EUR 29292 EN. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2018. ISBN 978-92-79-89884-6 URL: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC112593>

REFERENCES

- Alves Dias P., Kanellopoulos K., Medarac H., Kapetaki Z., Miranda Barbosa E., Shortall R., Czako V., Telsnig T., Vazquez Hernandez C., Lacal Arantegui R., Nijs W., Gonzalez Aparicio I., Trombetti M., Mandras G., Peteves E. & Tzimas E. (2018). *EU coal regions: opportunities and challenges ahead*. Publications Office of the European Union. <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC112593>
- Analitichnyi portal Lvivshchyny. Monitorynh vykonannya Planu dii zi spravedlyvoi transformatsii vuhilnoho mikrorehionu Lvivskoi oblasti [Monitoring the implementation of the Action Plan for the Just Transformation of the Coal Microregion of Lviv Region]. <https://apl.loda.gov.ua/portal/apps/sites/#/site>
- Asotsiatsiia vuhilnykh hromad Ukrainy. (2024, March 13). Spravedlyva transformatsiia [Just transformation]. <https://accu.in.ua/spravedlyva-transformatsiia>
- Coenen L., Campbell S. & Wiseman J. (2018). *Regional Innovation Systems and Transformative Dynamics: Transitions in Coal Regions in Australia and Germany*. Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-71661-9_10
- European Commission. (2019). Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Com-

- mittee of the Regions. The European Green Deal. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52019DC0640>
- European Commission. Just Transition Mechanism – Performance. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/performance-and-reporting/programme-performance-statements/just-transition-mechanism-performance_en
- European Court of Auditors. (2022). EU support to coal regions. Limited focus on socio-economic and energy transition. ECA special report pursuant to Article 287(4), second subparagraph, TFEU. *European Court of Auditors*. <https://op.europa.eu/webpub/eca/special-reports/support-coal-regions-22-2022/en/>
- European Parliament & Council of the European Union. (2021, June 24). Regulation (EU) 2021/1056 of the European Parliament and of the Council of 24 June 2021 establishing the Just Transition Fund. *OJ L 231*. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/1056/oj/eng>
- García-García P., Carpintero O. & Buendía L. (2020). Just energy transitions to low carbon economies: A review of the concept and its effects on labour and income. *Energy Research & Social Science*, 70, 101664. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2020.101664>
- Kabinet Ministriv Ukrainy. (2025, June 18). Derzhavna tsilova prohrama spravedyvoi transformatsii vuhilnykh rehioniv Ukrainy na period do 2030 roku [State Target Program for Just Transformation of Coal Regions of Ukraine for the Period up to 2030]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/711-2025-%D0%BF#Text>
- Kabinet Ministriv Ukrainy. (2023, April 21). Enerhetychna stratehiia Ukrainy na period do 2050 roku [Energy Strategy of Ukraine for the Period up to 2050]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/373-2023-%D1%80#Text>
- Kabinet Ministriv Ukrainy. (2021, September 22). Kontsepsiia Derzhavnoi tsilovoi prohramy spravedyvoi transformatsii vuhilnykh rehioniv Ukrainy na period do 2030 roku [Concept of the State Target Program for Just Transformation of Coal Regions of Ukraine for the Period up to 2030]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1024-2021-%D0%BF#n11>
- LODA. (2026, April 15). Ponad 2 mlrd hrn investysii: na Lvivshchyni pidbyly promizhni pidsumky transformatsii vuhilnoho rehionu [Over 2 billion UAH of investments: interim results of the coal region transformation were summarized in Lviv region]. <https://www.facebook.com/LvivskaODA/posts/pfbid02-WSGSiEHUT1RaGE1Zn92nPZh1yAwsFhtEK24C5Ch-cG6Y7Wo2KXTPBQ4tXxkhQiN1VI>
- Lvivska oblasna derzhavna administratsiia. (2024, October 15). Plan dii zi spravedyvoi transformatsii vuhilnoho mikrorehionu Lvivskoi oblasti na period do 2030 roku [Action plan for the just transformation of the coal microregion of Lviv region for the period up to 2030]. <https://drive.google.com/file/d/1EjM4f407LeJsQFPM0pJqcbtt-sToAS43/view>
- Vrontisi Z., Charalampidis I., Fragkiadakis K. & Florou A. (2024). Towards a just transition: Identifying EU regions at a socioeconomic risk of the low-carbon transition. *Energy and Climate Change*, 5, 100129. <https://doi.org/10.1016/j.egycc.2024.100129>

Дослідження проведено в межах проекту «Повоєнне відновлення економіки територіальних громад Західного макрорегіону на засадах «зеленого» переходу» (№ II-02-25), що виконується за результатами конкурсу на здобуття грантів НАН України дослідницьким лабораторіям/групам молодих вчених НАН України на 2025–2026 рр.

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів. Під час підготовки цієї роботи автори не використовували ШІ-інструментів.

Стаття надійшла до редакції / Received: 02.08.2026
Статтю прийнято до публікації / Accepted: 16.08.2026
Оприлюднено / Published: 08.10.2026